

ДЖЕНТРИФІКАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ПРАВА ЛЮДИНИ»: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

GENTRIFICATION OF HUMAN RIGHTS CONCEPT: MODERN CHALLENGES

Старинський М.В., д.ю.н., доцент,
професор кафедри адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки
Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету

Завальна Ж.В., д.ю.н., професор,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Постановка проблеми. Статтю присвячено вивченню питання ролі концепції прав людини в побудові механізму розвитку сучасного світу у світлі соціально-політичних подій, що відбуваються у світі останнім часом. **Метою статті** є виявлення ролі концепції прав людини для розвитку сучасного суспільства, а завданням – окреслення можливих шляхів її подальшого розвитку. **Методи дослідження.** За допомогою історичного методу було досліджено генезу політичних подій, у результаті яких утвердився концепт «права людини» у світі. Аналітичний та системно-структурний методи дозволили виявити особливості розвитку концепту «права людини» та встановити основні причини виникнення потреби його джентрифікації. **Результати дослідження.** Аналіз сучасних політичних та економічних подій у світі показує, що захист прав людини чи окремих їх видів в інтерпретації агресорів став лише приводом до військових вторгнень на території інших держав, основною метою яких були або економічні, або політичні інтереси. Концепт захисту прав людини став політичним інструментом, за допомогою якого агресори виправдовують свої дії. Проведене дослідження дозволило авторам констатувати факт наявності кризи концепту прав людини в сучасному світі. Є три основні фактори виникнення цієї кризи: а) сучасне суспільство не послідовне і не може однаково застосовувати одні й ті ж критерії до сильних і слабких; б) воно не може примирити непорушність індивідуальних прав людини з його прихильністю до національного самовизначення і державного суверенітету, втручаючись у ту чи іншу історію; в) сучасне суспільство не вміє створювати легітимні інститути, що можуть бути гарантією прав людини і підтримувати їх легітимність. **Висновки.** На сучасному етапі розвитку сучасної цивілізації концепт «права людини» має всі шанси продовжити свій розвиток як основний універсальний інструмент подолання конфліктності в сучасному світі. Проте він потребує переосмислення, створення легітимних міжнародних інституцій, які були б більш ефективними та дієвими. Лише у разі кардинальної джентрифікації прав людини та механізмів їх забезпечення сучасна цивілізація може отримати міцний фундамент свого розвитку у вигляді непорушних та всеосяжних прав людини.

Ключові слова: інститут захисту прав людини, гарантія прав людини, механізм захисту прав людини, державний суверенітет.

Problem statement. The article deals with the role of the human rights concept in making the mechanism of modern world development in the context of sociopolitical events that have been happening lately. The **purpose** of the article is to clarify the role of the human rights concept for the development of modern society and its task is to define the possible directions of this development. **Research methods.** The historical method is used to study the genesis of the political events that led to the establishment of the human rights concept in the city. The analytical and structural methods allow finding out some peculiarities in the development of the human rights concept and define the main reasons for the need for its gentrification. **Results** of the research. The analysis of modern political and economic events in the world shows that the protection of human rights or certain types thereof, as interpreted by the aggressors, has become only a pretext for military incursions to the territory of other countries, the main objective being certain economic or political interests. The human rights concept has become a political tool used by aggressors to justify their actions. The research conducted allows the authors to state that the concept of human rights is in critical condition in the modern world. There are three main factors for this crisis to emerge: a) modern society is inconsistent and cannot apply the same criteria equally to the strong and the weak; b) it is not able to reconcile the firmness of individual human rights with its aptitude towards national self-determination and state sovereignty when interfering with certain history; c) modern society does not know how to create legitimate institutions that can be used as a guarantee for human rights and support their legitimacy. **Conclusions.** At the present developmental state of modern civilization, the human rights concept is highly likely to continue its development as the main universal tool to overcome conflicts in the contemporary world. However, it requires re-thinking and legitimate international institutions are to be created that would be more efficient and effective. Only under the condition of dramatic gentrification of human rights and the mechanisms of their provision, the modern civilization can ensure the stable grounding for its development in the shape of the firm and comprehensive human rights.

Key words: institute of protection of human rights, guarantee of human rights, mechanism of protection of human rights, state sovereignty.

Постановка проблеми. Історія розвитку людської цивілізації впевнено доводить той факт, що в результаті виникнення будь-якого цивілізаційного виклику виникає або створюється механізм його подолання. Наслідком дії такого механізму були або перемога над негативними наслідками такого виклику і розроблення інструментів для уникнення подібних ситуацій у майбутньому, або соціально-культурна та політична трансформація, що інколи призводила до кардинальної зміни наявного порядку чи навіть зникнення того чи іншого суспільства. Як свідчить історична наука, періодичність цивілізаційних викликів на ранніх етапах становлення сучасної цивілізації була досить незначною, проте з кожним наступним переходом на новий етап свого розвитку таких викликів ставало все більше.

XX століття стало одним із тих періодів історії, які цілком справедливо можна назвати переломним у розвитку сучасної цивілізації. Жахи Першої світової війни призвели до виникнення нових моделей міжнародного існування

держав і зникнення Європи як центру колоніального світу, а також надали старт сходженню Сполучених Штатів Америки як наддержави. Паризька конференція, на якій була створена Ліга націй, стала початком упровадження післявоєнного світового порядку й основою для запровадження Версальської системи світового порядку, яка і заклала фундамент для подальших соціально-політичних подій.

Те, що відбулось у подальші двадцять років, в історичній літературі отримало назву «міжвоєнний період» [1], стало фундаментом того, що на Європейському континенті «розверзлося пекло» [2], і він знову був охоплений військовими діями.

Вогонь Другої світової війни вщент спалив дійсний світовий порядок і на цьому згарищі постала нова система міждержавних взаємозв'язків. Основу цих взаємозв'язків склали цінності, базою яких стали права людини, які сформувалися як основний інструмент запобігання нелюдським жахам війни в майбутньому [3].

Утвердження та об'єктивація у вигляді Загальної декларації прав людини в 1948 році на світовій арені концепту «права людини» стали правовою революцією в упорядкуванні людських взаємовідносин і наочно показало необхідність зміни підходів до врегулювання людських конфліктів та фізичного ставлення до людини як до живої істоти. Загальна декларація прав людини ввібрала в себе весь масив політико-правових думок, що століттями формувались та накопичувались у філософсько-правових трактатах видатних мислителів. Саме з моменту затвердження Загальної декларації прав людини у світі почалась побудова «великої міжнародної системи законодавства, адвокатиції і правозастосування» [4], що була покликана захищати людські права.

Із завершенням холодної війни цей процес набрав значного імпульсу і став провідним соціально-політичним напрямом розвитку світової людської взаємодії. У цей період визначені в Загальній декларації права закріплювались не тільки в документах ООН, а й у регіональних угодах і конституційних проектах, що розроблялись майже в усіх країнах світу. Загалом, відбувалась інтеграція прав людини в міжнародні правові системи і національні законодавства.

Розпад Радянського Союзу став значною соціально-політичною подією, яка ще більше почала просувати концепт «права людини» у світі. Нові держави, що утворились на теренах зниклої держави, стали перед вибором моделі подальшого свого розвитку і цей концепт був сприйнятий як загальноцивілізаційний та імplementований у національні законодавства молодих держав пострадянського простору. Загалом, сучасний світ розвивається шляхом установлення безумовної поваги та захисту прав людини.

Водночас соціально-політичні події, що відбуваються у світі останнім часом, порушують низку гострих питань, відповіді на які має дати світове співтовариство [5].

При цьому одним із найважливіших є питання ролі концепції прав людини в побудові механізму розвитку сучасного світу.

Така постановка питання є надзвичайно провокативною, оскільки передбачає варіант відмови від цієї концепції. Ми вважаємо її непорушною, але водночас відповідь на це питання дасть можливість усвідомити природу концепції «права людини» і запропонувати варіант його подальшого просування як одного з головних механізмів розвитку сучасної цивілізації.

Проблематика прав людини була і залишається однією з тих, що викликає найбільшу цікавість у представників юридичної науки. Починаючи з часу їх міжнародно-правового закріплення, з'явилось безліч наукових праць, що присвячені характеристичі та з'ясуванню їх природи. Проте останнім часом з'являються роботи, що порушують нові питання їх реалізації та використання. У контексті нашої розвідки звернемо увагу на такі. Так, висловлюється думка про популістську – Алстон (Alston, 2017) [6] та ідеологічну природу і сутність – М. Ігнат'єв (Ignatieff, 2001) [4] прав людини, що призводить до згасання їх існування – С. Хоггуд (Hogood, 2013) [7] і що наша цивілізація вступила в «постправозахисну еру» – І. Вуертн (Wuerth, 2016) [8]. Д. Челермайер і Д. Авнон (Celermajer and Avnon, 2019) звертають увагу на трансформацію прав людини під тиском демократії та політичного режиму держави [9]. Ураховуючи сучасну політичну ситуацію у світі, значна увага в науковій літературі приділяється проблемам реалізації прав людини що виникли в результаті інтенсивного політико-економічного розвитку сучасної цивілізації. Так, С. Галані (Galani, 2019) акцентує увагу на проблемах реалізації прав людини в разі терактів [10], М. Кафішех Мутаз (Qafisheh, 2020) – військових конфліктів [11] та виникнення ситуації, коли людина вимушено залишає свою державу – Ліндсі Н. Кінгстон (Kingston, 2019) [12] і потрапляє в ситуацію «сучасного рабства» – А. Гарднер (Gardner, 2018) [13].

Ураховуючи вищезазначене, метою нашої розвідки є виявлення ролі концепції прав людини для розвитку сучасного суспільства, а завданням – окреслення можливих шляхів її подальшого розвитку. Наукова новизна отриманих результатів – концепт захисту прав людини, що має всі шанси продовжити свій розвиток як основний універсальний інструмент подолання конфліктності в сучасному світі. Проте він потребує переосмислення, а також створення легітимних міжнародних інституцій, які б були більш ефективними та дієвими. Лише у разі кардинальної джентрифікації прав людини та механізмів їх забезпечення сучасна цивілізація зможе залишитись в нинішньому стані крихкої рівноваги.

Історичні підвалини концепції прав людини

Розглядаючи роль концепції «права людини» в механізмі сучасного розвитку нашої цивілізації, ми маємо відверто сказати, що ця концепція стала відповіддю на соціально-політичні події, які відбулися в ХХ столітті. Цілісний концепт «захист прав людини» ніколи не був інтелектуальним продуктом якогось одного мислителя, а також консенсусним проектом. Сучасний концепт «захист прав людини» виник на уламках глибокої неспроможності авторитарних держав виконувати свої гуманітарні функції, що виявилась у результаті жаків Другої світової війни [6]. При апелюванні всіх без виключення до прав людини як до універсального інструменту правового захисту, його зміст і сьогодні викликає багато питань, оскільки при дослідженні історичного аспекту розвитку та становлення правової концепції прав людини ми стикаємось із проблемою відсутності чіткого визначення самого концепту прав людини.

Починаючи з 60-х років ХХ століття, дослідники прав людини констатують факт того, що «на мові двадцятого століття термін «права людини» відповідає традиційному поняттю «природні права», проте не дивлячись на велику кількість висловлювань щодо них, їх суть і зміст залишається незрозумілим» Кренстон М. (Cranston, 1962) [14]. Це твердження є справедливим і для нинішнього стану наукових розробок цієї проблематики. Такий стан невизначеності зумовлений самою історією об'єктивації прав людини у Загальній декларації прав людини (далі – Декларація). Вона від початку створювалась на основі принципів всеохопності й загальнолюдських цінностей. Іншими словами, цей акт мав стосуватися всіх і кожного, хто є представником людської цивілізації. Водночас майже від початку її розробки зіткнулись із проблемою узагальненості людських цінностей для країн із різними культурами. В основу розробки Декларації за зразок взято західну модель розвитку цивілізації, отримано низку протестів і зауважень із боку представників держав із мусульманською культурою. Так, представник Саудівської Аравії навів аргументи, які і сьогодні не можуть бути спростовані. У зауваженнях, як зазначають Г. Джонстон і Дж. Симоніде (Johnston and Symonides, 1998), вказувалось: «...автори проекту декларації взяли до уваги тільки ті стандарти, які визнаються західною цивілізацією, при цьому був проігнорований досвід більш древніх цивілізацій, що перевірений часом. Мудрість приписів цих цивілізацій, зокрема в частині сімейних союзів, була підтверджена віками. Комітет із розроблення Декларації не повинен утверджувати зверхність однієї цивілізації над іншими чи вводити одноманітні стандарти для всіх держав світу» [15]. Час від часу у світі здійснюються спроби врівноважування позицій східної та західної цивілізацій, зокрема ухваленням Ісламської декларації прав людини. Проте, погоджуючись щодо певних моментів, жодна зі сторін не бажає поступатись у питаннях, які є принциповими. Загострення ситуації відбулось у результаті перемоги ісламської революції в Ірані, коли у світі почали міцніти голоси представників мусульманських країн, які ставлять під сумнів універсальність правових норм прав людини. До цих голосів

додалися виступи деяких політичних лідерів держав Східної Азії, які критикують принципи та основи самих західних правозахисних стандартів. Упевненість у відстоюванні своїх позицій окремим лідерам, які захищають право своїх народів на пріоритет колективних цінностей та суспільних інтересів над приватними, обґрунтована сталим і успішним економічним розвитком цих країн. Представники Сінгапуру та Малайзії, як указує Де Барі В.Т. (De Bari, 2016), наголошують, що значний рівень злочинності та високі показники розлучень, що притаманні країнам із західною культурою, вказують на те, що західний індивідуалізм підриває навіть концептуальну можливість ефективного здійснення та захисту прав людини [16].

Ураховуючи наведені аргументи та зважаючи на особливості сучасного економічного розвитку різних регіонів світу, стає очевидним, що питання універсальності цінностей, закріплених у Загальній декларації прав людини, вже сьогодні ставлять під сумнів і потребують значної сумісної роботи світового співтовариства над обґрунтуванням їх універсальності [5].

Сучасні виклики концепції прав людини або причини необхідності змін у підходах до захисту прав людини

Досліджуючи розвиток концепції прав людини в сучасному світі, ми також стикаємося з проявами зменшення чи навіть применшення їх ролі в сучасному світі. Причин такої ситуації можна назвати як мінімум три, а саме: а) поширення популізму як політичного явища та його вплив на демократію у світі; б) підриє світового правопорядку провідними державами світу; в) нестабільність функціонування, а інколи й бездіяльність міжнародних правозахисних інститутів у ситуаціях, що потребують негайного практичного реагування.

Поширення популізму як політичного явища та його вплив на демократію у світі

Популізм як політичне явище почало набувати своєї популярності з середини 80-х років ХХ століття. У його основі лежить бажання тієї чи іншої політичної сили завоювати довіру та підтримку широких верств населення. При цьому реальні цілі представників цих політичних сил прикриваються соціально привабливими ідеями. Здебільшого ідеї, що лежать в основі популістичних гасел, як зазначає Джудіс Дж. Б. (Judis, 2016), базуються на конфлікті та ультиматумі, який популісти висувують панівній еліті [17]. Прийшовши до влади, пропоновані ідеї не реалізуються чи трансформуються через неможливість їх реалізації, що залежить від економічних, соціальних чи інших причин. Як наслідок, відбувається втрата довіри до політиків та їх програм, розчарування в політиках, котрі, прийшовши до влади, не виконують узятих на себе політичних зобов'язань і формування урядів більшості демократичних держав здійснюється більшістю не населення, а тих, у кого ще залишилась надія і які прийшли реалізувати своє право шляхом виборів. Усе це призводить до надання урядам влади від імені не більшості населення, а від імені більшості меншості, що досить вдало було названо «управління від імені пустоти» [18].

Історія розвитку сучасної цивілізації знає випадки, коли прийшовши до влади на демократичних гаслах, політики, намагаючись виправдатись, формували чи посилювали страхи суспільства. Найбільш резонансними та такими, що справили найбільший вплив на світовий розвиток, стали події 11.09.2001 року в США. Ця трагедія світового масштабу стала відправною точкою нав'язування суспільству компромісної моделі суспільного розвитку, при цьому не лише в США, а й на території інших держав. Результатом цієї ситуації для самих США стала втрата пріоритетів прав людини перед безпекою і запровадження надзвичайно жорстких заходів контролю за приватним життям пересічних громадян [19]. У всьому світі надзвичайно успішно просувається ідея про те, що безпека є можливою лише за рахунок величезних комп-

ромісів, зокрема в захисті прав людини і громадянина. При цьому питання загрози, що спричинили перетворення надзвичайних ситуацій у буденність, майже не обговорюють і не аналізують, не кажучи про ситуації коли загрози, які стали причинами величезних порушень прав людини у світовому масштабі, але фактично не підтверджуються¹.

Підриє світового правопорядку провідними державами світу

Наступною причиною необхідності зміни в підходах до захисту прав людини є підриє міжнародного правопорядку. Сьогодні яскраво прослідковується тенденція переформування мультиполярного світу в біполярний, де Російська Федерація, як позиціонує себе супердержавою, (спадкоємця іншої супердержави – Радянського Союзу) протистоїть спробами іншої економічно могутньої держави – США – установити світову гегемонію. Указані політичні процеси часто супроводжуються актами агресії на міжнародній арені, але подаються як необхідні заходи захисту прав людини. Наразі можна навести чимало таких прикладів.

У другій половині ХХ століття історія США ознаменувалась намаганнями встановити світове панування. Так, у середині грудня 1989 року США здійснили вторгнення в Панаму, яке отримало зичну назву «Праве діло». Його офіційним мотивом став захист прав 35 000 американських громадян і відновлення демократії в Панамі [20]. Із кінця березня до початку травня 2003 року об'єднані сили антиіракської коаліції під приводом військових США провели в Іраку військову операцію «Шок і трепет» («Свобода Іраку»). Офіційною підставою військових дій стало так і не підтвержене припущення про наявність в Іраку зброї масового ураження [21].

Розпад Радянського Союзу став для Російської Федерації підставою для оголошення себе його правонаступницею; її керівництво проводить постійну цілеспрямовану політику поновлення Радянського Союзу. Для цього здійснюються ідеологічні та військові акти, направлені на встановлення політичного контролю над сусідніми пострадянськими державами, зокрема Грузією, Україною та Білоруссю. Такими прикладами є допомога РФ у 2020 році встановлення диктаторського режиму Лукашенка після виборів Президента Білорусії; напад Росії на Грузію у серпні 2008 року, коли підтримувани РФ сепаратистські угруповання Південної Осетії та Абхазії порушили цілісність незалежної Грузії й оголосили незалежність цих територій. Причиною окупації частини грузинської території Російською Федерацією знову став лозунг захисту прав населення Південної Осетії та Абхазії [22].

Під гаслом захисту прав російськомовного населення Російська Федерація у 2014 році здійснила військовий напад на територію незалежної України. Після анексії Криму Росія здійснила серію проросійських заколотів в Україні й після проведення антидемократичних та неправових референдумів проголосила частини Донецької та Луганської областей так званими «ДНР» та «ЛНР». Війна на Донбасі, або війна на Сході України, є військовим конфліктом, що був розпочатий російськими загонами, які у квітні 2014 року вдерлися на землі українського Донбасу [23]. Наведені події в Криму та на Донбасі супроводжувались фактами порушення норм міжнародного гуманітарного права, які сьогодні Міжнародний суд ООН визнав порушенням прав людини і підтримав позов України проти Росії. Крім того, Європейським судом із прав людини (далі – ЄСПЛ) було опубліковано рішення щодо прийнятності справи «Україна проти Росії (щодо Криму)» за № 20958/14 [24]. Ухвалення таких рішень Високими Суди підтверджує нашу позицію, що використання державами концепції захисту прав людини стало прямо протилежним її сутності.

¹ Загроза використання зброї масового ураження (ядерної, хімічної) стала причиною вторгнення США та союзників на територію суверенного Іраку та повалення законно обраного правителя Садама Хусейна. Після завершення війни проти Іраку загроза так і не була підтверджена.

Щодо цього можемо підсумувати, що захист прав людини в тлумаченні держав-агресорів стає тільки приводом для військових вторгнень, оскільки основна мета захоплення чужих територій полягає насамперед у захисті своїх державних політичних та/чи економічних інтересів. Посилання агресорів на захист прав людини все більше починає виконувати функцію політичного інструменту виправдання своїх дій перед світовою громадськістю. У цьому аспекті, особливо за участю Російської Федерації, показовою є реакція міжнародних правозахисних інституцій та партнерів держав, які стали жертвами агресії. Вони здебільшого виражають занепокоєння ситуацією, не надаючи жертвам належної фактичної матеріальної допомоги.

Нестабільність функціонування міжнародних правозахисних інститутів

Однією з найголовніших правозахисних інституцій в світі є Міжнародний кримінальний суд (далі – МКС), який постійно знаходиться під впливом постійних претензій в упередженості та загрози у виході з-під його юрисдикції низки африканських держав та виходу у 2016 році Російської Федерації з-під його юрисдикції після оголошення офісом прокурора МКС попередніх висновків щодо подій в Україні, активним учасником яких є Російська Федерація.

Аналогічна ситуація відбувається з Європейським судом з прав людини як основною судовою інстанцією, яка захищає права людини. Так, Туреччина та Російська Федерація майже не реагують на його рішення, відмовляючись від їх виконання чи затягуючи цей процес. Також Російська Федерація, розглядаючи можливість виходу з-під юрисдикції ЄСПЛ, намагається запровадити на своїй території пріоритет національного законодавства над міжнародним, що ставить під питання існування не тільки прав людини як універсальної цінності, але й усього світового правопорядку, що базується на міжнародних договорах.

Нинішні та колишні чиновники Ради Європи та ЄСПЛ визнають наявність кризової ситуації, що склалась сьогодні стосовно виконання рішень ЄСПЛ [25], вказуючи на декілька факторів, від яких залежить виконання рішень суду.

По-перше, це політизованість Комітету міністрів, що заважає виконанню рішень і впливає на уряди держави, примушуючи виконувати рішення ЄСПЛ. Сьогодні діє унікальна система реалізації судових рішень, що об'єднує декілька виконавчих і контрольних органів (Генеральний секретар Ради Європи, Комісар із прав людини, Парламентська асамблея, Комітет міністрів та інші). Вони вирішують питання виконання рішення державою-боржником у своєму напрямі, але через розрізненість діяльності названих органів тільки частина рішень виконувалась, виконання деяких займали доволі довгий час, а деякі взагалі залишались без виконання.

Другим фактором експерти називають наявність конфлікту інтересів у Комітеті міністрів як органу, метою якого є виконання рішення, і в представника держави, який мав би за своєю посадою керуватись метою органу, в який він входить, але одночасно дипломат має захищати інтереси своєї держави. Крім того, виникає певна «корпорація за замовчуванням», коли посли в Комітеті міністрів не ризикують критикувати непокірні держави, розуміючи, що наступного разу так само можуть піддатися критиці з боку тієї держави, дії якої вони нещодавно критикували.

Третім фактором невиконання рішень ЄСПЛ експерти визнають м'яку договірну природу заходів примусу, яка застосовується до непокірних держав. Ураховуючи те, що кожна держава має свій зовнішній та внутрішній суверенітет, вона слідує своїй політиці мовчазного невиконання чужих рішень, хай навіть це рішення судів інших держав чи рішення Високого Суду. Успішна реалізація судового рішення вимагає проведення цілого плану дій, як-то проведення тривалих діалогів, формальних і неформальних зустрічей, перемовин із внутрішнім державним агентом,

постійних нагадувань тощо. Такі впливи на уряди держав мали успіх в 1980–1990-ті роки.

Сьогодні експерти самі вказують на наявність «кризи» в роботі органів Ради Європи, хоча й говорять, що «...це скоріше не криза...», а ситуація, в якій «система, яка тимчасово не працює належним чином, і яку необхідно терпляче покращувати...», оскільки іншої системи виконання рішень поки що не існує [25]. Для покращення показників своєї роботи та збереження власних ресурсів Комітет міністрів 2017 року ввів політику «часткового закриття», відповідно до якої у нього є можливість закривати (з можливістю подальшого контролю) справи, щодо яких були здійснені всі індивідуальні заходи. Це знизило кількість невиконаних рішень приблизно з 10 тисяч справ, наявних на кінець 2016 року, до 7,5 тис. на кінець 2017 року. Так, у 2017 році Велика Палата у рішенні справи «Бурмич та інші проти України» відмовила у розгляді більше ніж 12 тис. заяв, які мали би бути розглянуті Комітетом міністрів у рамках нагляду за загальними заходами, що були необхідні для виконання рішення за справою «Юрій Миколайович Іванов проти України».

Крім того, представники адміністративних та судових органів Ради Європи перекладають певну частку відповідальності за неефективність своєї роботи на представників наукових кіл, вказуючи, що під час конференції в університеті в Осло розглядалось поняття «принциповий спротив» виконанню деяких судових рішень [25].

Зазначені обставини показують неспроможність сучасної системи правопорядку в особі міжнародних інститутів захисту прав людини ефективно виконувати покладені на них функції, що значно зменшує довіру у світі до інституту захисту прав людини та їх ролі в розвитку конкретної держави.

В аспекті універсальності прав людини особливу увагу слід приділити новій ситуації, яка виникла в результаті розвитку сучасних політичних, соціальних та економічних викликів і внаслідок яких люди отримали нові соціальні ролі, що безпосередньо пов'язані із захистом прав людини та їх універсальністю. Сучасний світ із його конфліктністю породив таке явище, як еміграція. Отримуючи долю емігранта, люди стикаються з величезними проблемами, які тісно пов'язані з захистом їх прав на належний рівень життя [5]. При цьому ефективної моделі їх захисту в сучасному світі не існує, особливо коли такі люди опиняються в умовах сучасного рабства [13].

У сучасному світі наявними є кризові явища навколо концепту прав людини. Щодо цього є справедливим висловлювання М. Ігнат'єва щодо трьох основних факторів цієї кризи. По-перше, врівноважування людської слабкості та справедливості, штовхає людей до непослідовності, оскільки ми не можемо однаково застосовувати ті ж самі критерії і до сильних, і слабких. По-друге, людство не може примирити непорушність індивідуальних прав людини з тим, що ми прагнемо до державного суверенітету та національного самовизначення. По-третє, при побудові своєї історії нам не вдається створити правові інститути, які можуть забезпечити гарантування прав людини [4].

Висновки. Із нашої точки зору, концепт захисту прав людини має всі шанси продовжити свій розвиток як основний універсальний інструмент подолання конфліктності в сучасному світі. Проте він потребує переосмислення, а також створення легітимних міжнародних інституцій, які були б більш ефективними та дієвими. Лише у разі кардинальної джентрифікації прав людини та механізмів їх забезпечення сучасна цивілізація може отримати міцний фундамент свого розвитку у вигляді непорушних та всеосяжних прав людини.

Наведені вище міркування є напрацюванням для подальших наукових пошуків правових методів, засобів та форм забезпечення дієвості та ефективності інститутів захисту прав людини в нинішній ситуації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Williamson R. Murray, Allan R. Millett. *Military Innovation in the Interwar Period*. Cambridge University Press, 1998. 428 p.
2. Peter M.R. Stirk. *European unity in context: the interwar period*. Bloomsbury Academic, 2016. 240 p.
3. Hastings M. *All Hell Let Loose: The Experience of War 1939-45*. Harper Collins Publishers. 2011. 748 p.
4. Ignatieff M. *Human rights as politics and idolatry*. Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2001. 208 p.
5. Завальна Ж.В. Старинський К.В. Криза концепції прав людини в контексті розвитку сучасного світу. http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/15049/2/Завальна_тези%20Нансен.pdf
6. Alston Ph. The Populist Challenge to Human Rights. *Journal of Human Rights Practice*. Vol. 9, Issue 1. February 2017 P. p. 1–15. <https://doi.org/10.1093/jhuman/hux007> (дата звернення: 20.12.2020)
7. Hopgood S. *The Endtimes of Human Rights*. Ithaca, NY: Cornell University Press. 2013. 255 p.p. Published online by Cambridge University Press, 2015. <https://www.cambridge.org/core/journals/ethics-and-international-affairs/article/abs/the-endtimes-of-human-rights-stephen-hopgood-ithaca-ny-cornell-university-press-2013-255-pp-2795-cloth/C63CE58E0AD3ABC57454DA34AF01CCC9> (дата звернення: 20.12.2020)
8. Wuerth I. International Law in the Age of Trump: A Post-Human Rights Agenda. *Lawfare blog*. 14 November. 2016. <https://www.lawfareblog.com/international-law-age-trump-post-human-rights-agenda> (Дата звернення 20.12.2020)
9. Celermajor D., Avnon D. Human Rights Under "Democratic" Pressure: Navigating a Path Between Truth and Politics. *Human Rights Quarterly Johns Hopkins University Press*. Vol. 41, Number 3. August 2019. pp. 672-700. <https://doi.org/10.1353/hrq.2019.0048> (дата звернення: 20.12.2020)
10. Galani S. Terrorist Hostage-taking and Human Rights: Protecting Victims of Terrorism under the European Convention on Human Rights. *Human Rights Law Review*. Vol. 19, Iss. 1. February, 2019. P.p. 149–171 <https://doi.org/10.1093/hrlr/ngz002> (дата звернення: 20.12.2020)
11. Qafisheh Mutaz M. Human Rights at the Time of Transition: How Security Forces Can be Held Accountable in a Divided Community? *Journal of Conflict and Security Law*. Vol. 25, Iss. 2. July 2020. P.p. 171–207. <https://doi.org/10.1093/jcsl/krz031> (дата звернення: 20.12.2020)
12. Kingston Lindsey N. Conceptualizing Statelessness as a Human Rights Challenge: Framing, Visual Representation, and (Partial) Issue Emergence. *Journal of Human Rights Practice*. Vol. 11, Iss. 1. February 2019. P.p. 52–72. <https://doi.org/10.1093/jhuman/huz010> (дата звернення: 20.12.2020)
13. Gardner A. An Idea Whose Time Has Come? Modern Slavery, Multiple Streams Approach and Multilayer Policy Implementation. *Journal of Human Rights Practice*. Vol. 10, Iss. 3. November 2018. P.p. 461–481. <https://doi.org/10.1093/jhuman/huy022> (дата звернення: 20.12.2020)
14. Cranston M. *What Are Human Rights?* New York: Basic Books, 1962. 170 p.
15. Johnston G., Symonides J. *The Universal Declaration of Human Rights: A History of Its Creation and Implementation, 1948–1998*. Paris: UNESCO, 1998. P. 52–53.
16. De Bary W.T. *Asian Valuse and Human Rights: A Confucian Communitarian Perspective*. Cambridge: Harvard University Press, 1998. P. 1–16.
17. Judis J. B. *The Populism Explosion: How the Great Recession Transformed American and European Politics*. New York: Columbia Global Reports, 2016. 184 p.
18. Майр П. *Управляя пустою: размывание западной демократии*. Москва : Изд-во Института Гайдара, 2019. 216 с.
19. Робертс П.К. *Как Америка была потеряна: от 9/11 к полицейскому государству*. Москва: Кучково поле, 2016. 653 с.
20. Вторгнення США в Панаму. https://uk.wikipedia.org/wiki/Вторгнення_США_в_Панаму (дата звернення: 20.12.2020)
21. Війна в Іраку. https://uk.wikipedia.org/Війна_в_Іраку (дата звернення: 28.12.2020)
22. Російсько-грузинська війна. [https://uk.wikipedia.org/wiki/Російсько-грузинська_війна_\(2008\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Російсько-грузинська_війна_(2008)) (дата звернення 28.12.2020)
23. Війна на Донбасі. https://uk.wikipedia.org/wiki/Війна_на_сході_України (дата звернення: 28.12.2020)
24. Рішення ЄСПЛ щодо прийнятності справи «Україна проти Росії (щодо Криму)» за № 20958/14. <https://minjust.gov.ua/news/ministry/denis-malyuska-espl-opublikuvav-rishennya-schodo-priynyatnosti-spravi-ukraina-proti-rosii-schodo-krimu>
25. Anne-Katrin Speck. The European System of Human Rights Protection: No Rolls-Royce, but a Solid Engine Fit for the Future? In *Conversation with Council of Europe Insiders*. *Journal of Human Rights Practice*, Volume 12, Issue 1, February 2020. Pages 149–156. <https://doi.org/10.1093/jhuman/huaa006>
26. Slingenber L. The Right Not to be Dominated: The Case Law of the European Court of Human Rights on Migrants' Destitution. *Human Rights Law Review*. Vol. 19, Iss. 2. June 2019. P.p. 291–314. <https://doi.org/10.1093/hrlr/ngz012>